

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Skrifstofa Alþingis - nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 26. október 2023

2310027SA VRB
Málalykill: 00.63

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um Miðstöð menntunar og skólaþjónustu, 238. mál.

Vísað er til tölvupósts frá nefndarsviði Alþingis, dags. 10. október sl., þar sem óskað er eftir umsögn Sambands Íslenskra sveitarfélaga um frumvarp til laga um Miðstöð menntunar og skólaþjónustu, 238. mál.

Með frumvarpinu er lagt til að sett verði á fót ný stofnun, Miðstöð menntunar og skólaþjónustu, sem starfar í þágu barna og ungmenna á sviði fræðslu- og menntamála um land allt í samræmi við lög, stefnu stjórnvalda, bestu þekkingu og alþjóðleg viðmið. Samhliða verður Menntamálastofnun lögð niður.

Afstaða sambandsins

Í stefnumótun sambandsins fyrir árin 2022 - 2026 segir m.a.:

“Sambandið aðstoði sveitarfélögin við innleiðingu farsældarlaganna og vinni að því að nægilegt fjármagn frá ríkinu fylgi verkefninu til framtíðar.”

“Sambandið beiti sér fyrir virkum samstarfsvettvangi ríkis og sveitarfélaga við að innleiða samhæfða skólaþjónustu þvert á leik-, grunn- og framhaldsskólastig skv. aðgerðaáætlunum menntastefnu, byggðaáætlunar og lögum um samþættingu þjónustu íþágu farsældar barna.”

“Sambandið vinni markvisst að því ísamstarfi við ríkið að fjölga ístarfsstéttum þeirra sérfræðinga sem vinna að stuðningi við börn, tryggja úrræði fyrir öll börn sem þurfa á stuðningi að halda og stytta biðlista eftir þjónustu.”

Þau markmið sem stefnt er að með því að koma á fót nýrri stofnun ríma vel við stefnu sambandsins.

Sambandið hafði strax við stofnun Menntamálastofnunar árið 2015 áhyggjur af því að því að lagarammi um stofnunina gerði það að verkum að þjónustuhlutverkið, sem kallað hafði verið eftir, yrði ekki í forgrunni heldur myndi formlegt stjórnsýsluhlutverk verða ráðandi. Sú reyndist raunin og því miður hefur stofnunin ekki náð að sinna því stefnumótunar-, stuðnings- og þjónustuhlutverki við skólakerfið sem væntingar voru uppi um við stofnun hennar. Sambandið er því fylgjandi tilkomu nýrrar stofnunar og telur að fyrirliggjandi frumvarp nái ágætlega utan um yfirlýst markmið. Sambandið vill þó koma á framfæri eftirfarandi ábendingum:

Verkaskipting stofnana

Í 3. mgr. 3. gr. frumvarpsins segir að Miðstöð menntunar og skólalþjónustu skuli hafa samvinnu við Barna- og fjölskyldustofu og Ráðgjafar- og greiningarstöð um verkefni sem varða þjónustu í þágu farsældar barna. Jafnframt er ráðherra heimilt að ákveða að tiltekin verkefni stofnananna þriggja séu rekin sameiginlega. Í ákvörðun ráðherra skal skýrt kveða á um stjórnun verkefnisins, ábyrgð stofnana og fjármögnun.

Líkt og fram kemur í frumvarpinu hefur undanfarin ár farið fram mikil vinna í tengslum við stefnumótun um farsæld barna og m.a. verið gerðar breytingar á hlutverkum hinna ýmsu stofnana í því sambandi. Sambandið hefur frá upphafi stutt þau verkefni er lúta að farsæld barna og unnið markvisst með ráðuneytum og sveitarfélögum að því að innleiða nauðsynlegar breytingar. Í ljósi reynslu undanfarinna missera hafa óneitanlega vaknað upp spurningar um verkaskiptingu hinna ýmsu stofnana er hafa hlutverki að gegna í málefnum barna m.a. þeirra sem nefndar eru hér að framan. Eitt af grundvallaratriðum í hugmyndafræðinni bak við farsæld barna er að brjóta niður múra milli ólíkra kerfa þannig að þau vinni öll saman með farsæld barna að leiðarljósi. Að mati sambandsins er því mikilvægt að það gangi eftir ráðherra feli þeim eftir atvikum að vinna verkefni sameiginlega og að það gengi hratt og vel að finna þessum stofnunum sameiginlegt húsnæði líkt og fram kemur í tillögu til [Þingsályktunar um framkvæmdaáætlun á sviði barnaverndar 2023-2027](#) sem nú er til meðferðar á Alþingi. Það dugar þó ekki eitt og sér heldur þurfa hlutverk þessara stofnana að vera alveg skýr þannig að ekki verði um hringlandahátt eða tvíverknað að ræða þegar kemur að einstökum verkefnum, hvort sem er um að ræða almenna ráðgjöf eða upplýsingagjöf, ráðgjöf við einstaklinga eða öflun upplýsinga frá skólakerfinu.

Nýting stafrænna lausna í skólastarfi

Nýting stafrænna lausna í skólastarfi hefur þróast hratt undanfarin ár. Með nýtingu slíkar tækni vakna oft spurningar um persónuvernd enda nauðsynlegt að kennsluhugbúnaður fari í gegnum áhættumat m.t.t. persónuverndar. Fjölmargar lausnir eru í boði og ógjörningur fyrir einstök sveitarfélög, hvert og eitt, að meta hverja einustu lausn. Sveitarfélögin hafa því sum hver farið í sameiginlegt mat á kennsluhugbúnaði til að nýta samlegðaráhrif af slíkri vinnu. Sambandið telur hins vegar að það færi vel á því að hin nýja stofnun hefði hlutverk við að áhættumeta kennsluhugbúnað enda fellur það undir hlutverk stofnunarinnar um útgáfu námsgagna og að styðja við skólastarf um allt land. Sambandið hefur því óskað eftir því að stofnuninni verði falið hlutverki í þessum efnunum eða allavega verði ekki útilokað að hún geti tekið slík verkefni að sér. Í greinargerð með frumvarpinu er vísað til þess að gert sé ráð fyrir frekari endurskoðun á fyrirkomulagi við útgáfu námsganga og að þessi ósk sambandsins verði höfð til hliðsjónar við þá endurskoðun.

Um verkefni stofnunarinnar

Ákvæði frumvarpsins um verkefni stofnunarinnar hefur verið einfaldað mjög frá fyrri útgáfu. Voru áður talin upp í 11 liðum en nú eru þeir eingöngu fjórir. Einföldun getur vissulega verið til bóta en þó eru nokkrir þættir sem sambandið saknar að fjallað sé sérstaklega um:

Starfsþróun kennara

Í fyrri útgáfu var sérstakur liður um hlutverk stofnunarinnar varðandi starfsþróun kennara. Í fyrirbyggjandi frumvarpi hefur þessi liður verið felldur út og eingöngu minnst á starfsþróun kennara í tengslum við heilmildir stofnunarinnar til vinnslu persónuupplýsinga. Sambandið saknar þess að ekki sé fjallað frekar um þetta mikilvæga verkefni.

Skólaþróun

Í fyrri frumvarpi var sérstaklega tiltekið að eitt af hlutverkum stofnunarinnar væri að efla skólaþróun um allt land. Sá liður hefur nú dottið út og eingöngu fjallað um það hugtak í greinargerð í tengslum við stofnun og þróun Menntamálastofnunar. Að mati sambandsins hefði verið þörf á að greina frá hlutverki stofnunarinnar við skólaþróun að lágmarki með umfjöllun í greinargerð.

Frístundastarf

Að mati sambandsins er nokkuð óljóst að hversu víðtækt hlutverk stofnunarinnar er varðandi frístundastarf. Í fyrri útgáfu frumvarpsins var tiltekið að verkefni stofnunarinnar væru m.a. að styðja og efla frístundastarf en það hefur nú verið fellt út. Í staðinn segir með skýringum með 1. gr. frumvarpsins: „Jafnframt er átt við skólaþjónustu og frístundaheimili að því leyti sem um það er fjallað í gildandi lögum.“ Af þessum sökum vekur sambandið athygli á að í grunnskólalögum er bæði fjallað um frístundaheimili fyrir yngri árganga grunnskóla og tómstunda- og félagsstarf sem nær til allra bekkja grunnskóla. Mikilvægt er að mati sambandsins að skýrt sé hvort að stuðningur stofnunarinnar nái eingöngu til starfsemi frístundaheimila fyrir börn í 1. - 4. bekk grunnskóla eða hvort að um sé að ræða víðtækari stuðning við almennt tómstunda- og félagsstarf.

Að lokum

Eins og fram hefur komið styður sambandið fyrirhugaðar breytingar, bæði hvað varðar fyrirbyggjandi frumvarp sem og þá vinnu sem í gangi er varðandi heildstæða skólaþjónustu. Að mati sambandsins er mikilvægt að tengja saman innleiðingu farsældarlaganna, lögfestingu nýrrar stofnunar og útfærslu á heildstæðri skólaþjónustu til að koma í veg fyrir óskýrleika og tvíverknað. Samhliða þessum breytingum þarf einnig að vinna markvisst að því að skýra ábyrgðarskiptingu milli ríkis og sveitarfélaga þegar kemur að þjónustu við börn, fjölga í starfsstéttum

þeirra sérfræðinga sem vinna að stuðningi við börn, tryggja úrræði fyrir öll börn sem þurfa á stuðningi að halda og stytta biðlista eftir þjónustu. Að öðrum kosti mun markmið fyrirhugaðra breytinga ekki ná fram að ganga.

Virðingarfyllt

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Valgerður Rún Ben.

Valgerður Rún Benediktsdóttir
sviðsstjóri lögfræði- og velferðarsviðs